De tandeloze tijger

Het Europese veiligheidsbeleid na de uitbreiding

Achtergrond - 18 november 2002

Opinie

(18 november 2002) In 1992, met het Verdrag van Maastricht, werd de samenwerking in de Europese Unie uitgebreid: voortaan zou er ook een gezamenlijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) en een Europees defensiebeleid (het Europees veiligheids- en defensiebeleid, EVDB) worden gevoerd. Volgens Maria Derks dreigt het Europa van de toekomst een tijger zonder tanden te word en als er niet gauw nagedacht wordt over een aantal dringende kwesties.

En nu staat er een grote uitbreidingsronde met tien nieuwe lidstaten voor de deur. Tijdens de onderhandelingen over de toetreding van deze nieuwe leden wordt het hoofdstuk over het GBVB en EVDB altijd als een van de eerste hoofdstukken afgerond. Blijkbaar gaat men ervan uit dat dit onderwerp geen problemen zal opleveren in de toekomst en dat de aanstaande nieuwe leden probleemloos in de bestaande GBVB/EVDB structuren zullen passen. Inderdaad zijn er op procedureel gebied weinig problemen te verwachten omdat de besluitvormingsstructuren relatief simpel in elkaar zitten.

Voorspelling

Echter, dit betekent niet dat er inhoudelijk geen problemen zullen zijn. Afgezien van het feit dat het met vijftien landen al een traag en moeizaam proces is om tot een eensgezind standpunt te komen en het dus met 25 helemaal moeilijk zal worden, is het ook nog eens zo dat de Unie met de nieuwe lidstaten een heel nieuw gebied met eigen internationale relaties en geopolitieke en historische belangen binnenhaalt. Om een voorbeeld te geven: de relaties tussen Rusland en de Baltische staten zijn problematisch, vanwege hun afscheiding na de val van het communisme, hun Russische minderheden en de Russische enclave Kaliningrad. Deze problematische relaties worden met de toetreding van de nieuwe leden de Europese Unie binnengebracht, wat mogelijk effect zal hebben op de slagvaardigheid en daadkracht van het Europese buitenlandse beleid.

Mooie beloftes

Hoe moet het bovendien met de plannen voor en de toekomst van het Europese defensiebeleid? Er is afgesproken dat er in 2003 voldaan moet zijn aan de zogenaamde *headline goals*. Deze stellen onder andere vast dat er een legermacht van 60 duizend man binnen een maand op de been gebracht moet kunnen worden, en humanitaire taken moet kunnen vervullen.

Ondanks deze mooie beloftes blijft het nog maar de vraag of dit inderdaad in 2003 het geval zal zijn. De leden van de Europese Unie laten het afweten waar het gaat om defensie-uitgaven in vergelijking met bijvoorbeeld de Verenigde Staten, waardoor er een groot te kort is aan materieel. Van de nieuwe lidstaten valt op dit gebied ook niet veel te verwachten: hun legers zijn klein en ze bezitten weinig materieel. Daarnaast is er nog een praktisch probleem: hoe maak je van een 60 duizend man grote macht, met legeronderdelen uit 25 verschillende landen, een goed functionerend geheel? Wie zal het bevel voeren? Hoe communiceer je als er zo veel verschillende talen worden gesproken?

Grotere rol

Hoewel men er dus blijkbaar van uit gaat dat het met het GBVB en EVDB vanzelf wel goed zal komen bij de uitbreiding, zijn er nog wel een groot aantal vooral inhoudelijke vragen opengebleven, die het doel van het GBVB/EVDB (meer invloed in de internationale politiek) wel eens ernstig in de weg zouden kunnen staan. Behalve voor de buitenlandse invloed van de Unie als geheel is dit specifiek voor Duitsland een probleem. Duitsland, als economische en demografische reus binnen de EU, maar als internationaal politieke dwerg (denk bijvoorbeeld alleen al aan het feit dat Duitsland niet in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zit), wil graag een grotere rol verwerven in de internationale politiek en een tegenwicht bieden aan het unilaterale machtsvertoon van de Verenigde Staten.

De hele verkiezingsdiscussie in Duitsland over de macht van Amerika (waarbij een Duitse politica Bush zelfs indirect met Hitler vergeleek) en het Duitse verzet tegen een oorlog tegen Irak, zijn een paar voorbeelden die dit aantonen. Maar Duitsland heeft om invloed te krijgen in de internationale wereld een sterk, eensgezind buitenlands beleid van de Europese Unie nodig omdat zij alleen geen enkele macht heeft (denk weer aan de rol in de Verenigde Naties).

Groter maar kleiner

De Duitsers zouden er daarom goed aan doen om meer aandacht te schenken aan het onderwerp GBVB/EVDB in de discussies over de uitbreiding van de Unie. Zolang er geen aandacht aan de inhoudelijke discussie wordt besteed, en er niet

van tevoren over nagedacht wordt, zal de rol van de Unie in de internationale politiek juist steeds kleiner worden, door onderlinge verdeeldheid en verschillen in internationale belangen. Dit in tegenstelling tot het algemene geloof dat een grotere Unie ook automatisch meer gewicht in de internationale politieke schaal legt. Zonder inhoudelijke afspraken over het GBVB/EVDB zal de Europese Unie, en met haar Duitsland, na de uitbreiding een economische tijger zonder tanden blijven.

Maria Derks studeerde Cultuur en Wetenschapsstudies aan de Universiteit Maastricht en schreef haar scriptie over het Europese veiligheidsbeleid in FYR Macedonië. Momenteel doet zij onderzoek voor het Duitslandprogramma (themaveld 'Duitsland in Europa').

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://duitslandinstituut.nl/artikel/4106/de-tandeloze-tijger